

China's International Relations and Harmonious World: Time, Space and Multiplicity in World Politics

Astrid Nordin

London: Routledge, 2016

Recenserad av Karl Gustafsson*,

Seniorforskarare vid Utrikespolitiska institutet och docent i statsvetenskap vid Stockholms universitet

Den 15:e september 2005 gav Kinas dåvarande president Hu Jintao i samband med 60-årsjubileet av FN:s grundande ett tal i vilket han introducerade sina idéer om en »harmonisk värld». Under åren som följde upprepade Hu och andra kinesiska regeringsföreträdare detta begrepp otaliga gånger. Samtidigt betonades även vikten av att skapa ett »harmoniskt samhälle» inom Kina. När Xi Jinping i november 2012 tog över som president lanserade han istället sin egen slogan om den »kinesiska drömmen». Xis kinesiska dröm innehåller dock även idéer om harmoni och bygger därmed vidare på hans föregångares tankegodts. Xis kinesiska dröm kan sägas vara en dröm om en harmonisk värld. Dessa begrepp – den harmoniska världen/samhället och den kinesiska drömmen – har kommit att genomsyra det kinesiska samhället och har figurerat både i policy-diskurser, akademiska debatter, propaganda, såväl som i konst och diskussioner på internet.

Vissa akademiker och andra har framfört argumentet att tankarna om en harmonisk värld kan utgöra ett alternativ till den västerländska världsordningen. Centralt för dessa argument är den kritik som går ut på att Väst på basis av en binär logik som delar upp samhällen och länder i utvecklade och underutvecklade, civiliserade och ociviliserade och så vidare har tenderat att betrakta andra samhällen som tidsmässigt 'efter'. Andra samhällen har således inte tillåtits att vara annorlunda på sina egna villkor utan har enbart konstruerats som tidsmässigt efterblivna i en västerländsk berättelse om modernisering, framsteg och utveckling där alla samhällen förväntas utvecklas efter ett identiskt mönster. Detta sätt att förstå skillnader innebär alltså att samhällen inte skiljer sig åt på något substantiellt sätt. De är i grunden likadana men befinner sig tidsmässigt i olika utvecklingsfaser. Några andra skillnader erkänns inte. En sådan logik har legitimerat kolonialism, våldsamma och förtryckande praktiker och har förnekat andra kulturers värde.

*Korrespondans: Karl Gustafsson, Utrikespolitiska institutet. Email: Karl.Gustafsson@ui.se

©2016 Karl Gustafsson. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Karl Gustafsson (2016). »China's International Relations and Harmonious World: Time, Space and Multiplicity in World Politics». Bokanmeldelse, *Internasjonal Politikk*, 74, 3: 1–4. <http://dx.doi.org/10.17585/ip.v74.514>

De som förespråkar de kinesiska idéerna om en harmonisk värld menar att dessa skiljer sig fundamentalt från västerländskt tänkande och agerande genom att tillåta genuina skillnader. Harmoni inte bara tillåter utan *kräver* skillnad och mångfald eftersom harmoni bygger på balans mellan olika ting. Samtidigt anses harmoni kräva universalitet eftersom harmoni inte kan existera om det råder disharmoni mellan de delar som utgör helheten.

Dessa diskussioner utgör bakgrunden till Astrid Nordins bok. Istället för att bara avfärda dem som propaganda tar Nordin harmoni-diskursen på allvar och undersöker hur harmoni har diskuterats i Kina sedan Hu Jintao började använda sig av begreppet. Boken analyserar ett rikt material bestående av den officiella policy-diskursen, kinesiska akademikers analyser och argument, propaganda i form av världsutställningen Expo 2010 i Shanghai samt kritiska och parodierande diskussioner av propaganda och officiellt användande av begreppen harmonisk värld/samhälle och den kinesiska drömmen bland internetanvändare.

Nordins centrala argument är att den harmoniska världen är omöjlig. I denna recension finns tyvärr inte utrymme att diskutera alla sätt på vilka detta visas men ett par exempel bör ändå lyftas fram. Istället för att övervinna de problem som västerländskt tankegods kritiserats för, det vill säga att inte tillåta genuin skillnad, menar Nordin att även idéerna om den harmoniska världen bygger på denna typ av logik. Centralt för dessa idéer, så som de beskrivs av kinesiska ledare och akademiker och propageras utåt, är föreställningen att Kina, på grund av dess kultur och långa historia är särskilt harmoniskt och förstår vad harmoni är på ett sätt som andra ännu inte är kapabla till. När det gäller att förstå vad harmoni innebär och när det gäller att åstadkomma harmoni ligger Kina alltså enligt denna förståelse tidsmässigt före andra länder och kulturer. De andra länder som ligger efter Kina i sin förståelse av harmoni måste därför lära av Kina och därmed »harmoniseras». För att harmoni ska kunna uppnås måste ett antal attityder och beteenden som inte är förenliga med verklig harmoni förkastas. En akademiker listar »extrem individualism, pengadyrkan, hedonism, anarkistisk mentalitet» som exempel på sådant som inte är kompatibelt med en harmonisk värld (42). Samtidigt som harmoni påstås innebära respekt för olikheter blir det dessutom tydligt i den kinesiska harmonidiskursen att endast avancerad kultur tillåts samexistera. »Bakåtsträvande» eller »efterbliven» kultur har ingen plats i den harmoniska världen. Även inom Kina är harmonisering nödvändig eftersom många vanliga kineser har idéer som inte anses harmoniska. Det som är »dåligt» eller »skadligt» passar inte in i den harmoniska världen och måste därför harmoniseras. Detta innebär att det i slutändan endast är de kinesiska eliterna som förstår vad exakt harmoni är eftersom endast de kan avgöra vad som är »bra» respektive »dåligt». De vars åsikter avviker från de kinesiska eliternas förståelse av harmoni har enligt denna logik helt enkelt fel och måste harmoniseras.

Det kapitel som behandlar diskussioner på internet gör det särskilt tydligt att många vanliga kineser motsätter sig det Kinesiska Kommunistpartiets (KKP) harmoniseringsförsök genom att göra harmonidiskursen till ett skämt. Då många ord som används i kritiska diskussioner enligt KKP är olämpliga och därför censureras från internet kringgår många kineser censuren genom att istället använda ord som

skrivs med andra tecken men som uttalas på sätt som liknar de censurerade orden. Istället för att skriva »harmoni», ett ord som ironiskt nog kommit att bli föremål för censur i stor utsträckning, skriver många istället »flodkrabba» eftersom ordet uttalas på ett sätt som liknar »harmoni». Genom diskussioner om flodkrabbor, till exempel parodierande fraser som betonar vikten av att arbeta hårt tillsammans för att skapa »flodkrabbsamhället» (istället för det harmoniska samhället), gör de som inte vill låta sig harmoniseras, det vill säga censureras, idéerna om det harmoniska samhället/världen till ett skämt. Den kinesiska drömmen har mött ett liknande öde.

Boken är rik på empiri men för ändå fram intressanta teoretiska argument som bland annat bygger på Baudrillard. Den empiriska rikedom består främst i att författaren har analyserat ett antal olika typer av material – politiska tal och dokument, akademiska studier, propaganda i form av världsutställningen i Shanghai och affischer som pryder väggar och murar i kinesiska städer, den ironiska internetdiskursen och olika konstinstallationer. Denna rikedom och förmågan att påvisa den politiska betydelsen av dessa olika typer av framställningar utgör en stor styrka. Denna mångfald gör också att boken inte bara är lärorik utan också stundtals väldigt underhållande.

Boken gör, kort sagt, det den gör väldigt väl och kan givetvis inte klandras för det den inte gör. Ätminstone hos denna läsare väcker boken dock ändå ytterligare frågor som det vore intressant om författaren eller någon annan forskare undersökte vidare i framtiden. I vad som följer nedan tas ett par sådana tankar upp.

Även om det tydliggörs i boken att den avgränsar sig till kinesiska diskurser om harmoni under drygt ett decennium hade det ändå varit intressant med en lite längre historisk diskussion av vilken politisk roll harmoni-begreppet haft historiskt inom den kinesiska civilisationen. En sådan genomgång skulle kunna bidra till en djupare förståelse av vad det är Hu Jintao, Xi Jinping och andra kineser drar på och försöker mobilisera när de använder sig av begreppet. En sådan genomgång skulle kunna tydliggöra vilken makt och vilka konnotationer begreppet har haft under historien. Det skulle också varit intressant att veta mer om huruvida motstånd mot statligt eller kejsarligt användande av begreppet även har använts tidigare under historien och om nutida motstånd i så fall åberopar historiska konnotationer eller om motståndet under de senaste femton åren är något helt nytt. I detta sammanhang kan jämföras med användandet av begreppet »patriotism» (*aiguo*) som även historiskt har använts för att kritisera den kinesiska staten. När aktivister använder sig av detta begrepp, i vilket KKP har investerat mycket politiskt kapital, i nutiden åberopar de historiska diskurser på ett sätt som ibland har stärkt deras förmåga att utmana och utöva inflytande över KKP både online och offline. På grund av dess centralitet har begreppet »patriotism» kommit att utgöra ett viktigt diskursivt slagfält (Gustafsson 2016).

Ytterligare en fråga rör vilka reaktioner de kinesiska idéerna om harmoni, särskilt de som framställer Kina som ett särskilt harmoniskt föregångsland som anses särdeles lämpat att gå i bräsch i skapandet av en harmonisk värld, har väckt utanför Kina. Boken nämner förvisso ett fåtal utländska politiker som har talat om harmoni men denna diskussion är väldigt kortfattad. Även om det är uppenbart att det är meningsfullt att studera den kinesiska harmonidiskursen i sig och boken inte kan

Karl Gustafsson

förväntas ta upp utländska reaktioner i någon större utsträckning så hade det ändå varit intressant att få veta lite mer om det. Om inte annat så väcker boken nyfikenhet rörande denna fråga. Särskilt intressant vore det att veta mer om reaktioner på de kinesiska idéerna om harmoni i andra östasiatiska länder, där diskussioner om harmoni också är vanliga. Japan diskuteras till exempel ofta i termer av harmoni. Det kinesiska tecknet »he» ('wa' (和) på japanska), i »hexie» – det kinesiska ordet för harmoni – används till och med för att benämna Japan.

Referens

Gustafsson, Karl (2016) The Struggle over the Meaning of Chinese Patriotism in the 21st Century. *China: An International Journal* 14(3): 133–152.